

การเกษตรไทย อุ้งข้าวอุ้งน้ำข้ามสหัสวรรษ

ลินด์ซีย์ ฟาลวีย์

เขียน

แมนมาส จันลักษณ์ และคณะ

แปล

จรัญ จันทลักษณ์

บรรณาธิการ

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พิมพ์ครั้งที่ 1

มกราคม 2548

จำนวน 1,000 เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

ฟาลวีย์, ลินด์ซี.

การเกษตรไทย : อยู่ข้าวอยู่น้ำข้ามสหัสวรรษ/ผู้แต่ง ลินด์ซี ฟาลวีย์ ; แปลโดย
แมนมาส จันลักขณา และคณะ.-- กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
2548.

476 หน้า.

1. การเกษตรไทย--ไทย--ประวัติศาสตร์. 2. เกษตรกรรม--แง่เศรษฐกิจ--ไทย.

ISBN 974-537-620-5

Acknowledgment

This publication in the Thai language has been made possible by the generous assistance of the Arkleton Trust through the Bernard Coyers Award funding the printing of the translated version of the original English language version entitled **Thai Agriculture : Golden Cradle of Millenia** published in the year 2000.

The combined objective of all concerned in the translation and publication of the book is to make its contents more accessible, particularly in Thailand – and particularly among persons concerned with agriculture in rural area. Being conscious that comfort with reading English documents declines rapidly with distance from the Bangkok and other centers, publication in the Thai language was a logical means of extending the book's utility.

As the central theme of this book is valuable to all concerned with agriculture, we are especially pleased that it can now be consulted by whomever seeks to understand more of the past influences on Thai agriculture and their relevance to the present and the future of Thailand. In addition to Thailand, familiarity with the Thai language in neighboring Lao-PDR may also allow the work to benefit that country, which shares so much of the same history and agriculture.

This Thai language version of the book is to be shared widely through free distribution to concerned individuals, as well as to educational institutions, government agencies and non-government organizations. It is hoped that its wide availability will encourage a broader understanding of the intricacies of Thai agriculture, its noble history and essential role in the real economy and the psyche of the Thai people, even those whose lives are restricted to the cities.

All of this has been made possible with the farsighted vision and critical support of the Arkleton Turst through the Bernard Coyers Award, which builds on the comprehensive research for the English version of the book and the difficult translation of complex and sometimes sensitive topics.

คำนำคณะผู้แปล

สิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่อยากจะกล่าวเป็นประการแรกก็คือ การแปลและการจัดพิมพ์หนังสือ การเกษตรไทย: อยู่ข้าวอยู่น้ำข้ามสหัสวรรษ นี้จะสำเร็จมิได้เลยหากขาดแรงสนับสนุนทั้งทางกาย ทางใจ และทางทุนทรัพย์จากศาสตราจารย์ ดร. ลินด์ซีย์ ฟาลวีย์ ผู้ประพันธ์ ผู้ซึ่งมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าในการเผยแพร่วิชาความรู้เกี่ยวกับการเกษตรไทยให้แพร่หลายออกไปในหมู่นักอ่านทั่วไป ศาสตราจารย์ ดร.ลินด์ซีย์ ฟาลวีย์ มีความรักและความผูกพันกับประเทศไทยมาช้านาน ด้วยเหตุที่ท่านได้มาทำงานศึกษา วิจัย และพัฒนาชนบทในประเทศไทย ตั้งแต่เมื่อท่านอยู่ในช่วงเริ่มต้นชีวิตการทำงาน เพื่อนคนไทยมักเรียกท่านว่า “อาจารย์ลินด์ซีย์” เพื่อนคนไทยรักและนับถืออาจารย์ลินด์ซีย์ และอาจารย์ลินด์ซีย์ก็รักและผูกพันกับคนไทยและประเทศไทย นี่เป็นที่มาของหนังสือเล่มนี้ จากฉบับภาษาอังกฤษ จนเป็นฉบับภาษาไทย

การแปลหนังสือเล่มนี้ดำเนินการกันเป็นคณะโดยมี แม้นมาส จันทลักษ์ณา เป็นผู้รับผิดชอบหลัก รวมทั้งจัดพิมพ์ต้นฉบับขั้นสุดท้าย ศาสตราจารย์ ดร. จริญญา จันทลักษ์ณา เป็นบรรณาธิการ ตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุง และช่วยแปลบางบท ได้แก่ บทที่ 13, 14 และ 15 ในการตรวจสอบการแปลขั้นสุดท้าย ได้มีการตัดทอนบางส่วนในบทที่ 7 (รายละเอียดการวางแผนพัฒนาฉบับที่ 1 ถึง 8) และบทที่ 8 (การปรับปรุงพันธุ์ข้าว การเพาะปลูกข้าว ผลไม้ พืชผัก และเมล็ดพันธุ์) เนื่องจากข้อจำกัดของงบประมาณการพิมพ์ ได้มีการยกเอาเอกสารอ้างอิงในแต่ละหน้าไปรวมไว้ท้ายบทเพื่อความสะดวกในการอ่าน โดยส่วนรวมแล้วคณะผู้แปลเชื่อว่าหนังสือฉบับภาษาไทยนี้ยังคงให้เนื้อหาทางวิชาการและทางด้านความคิดไว้คงเดิม

การจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ได้รับความสนับสนุนจาก Arkleton Trust through Bernard Coyers Award โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการแก่สาธารณชน นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลืออย่างดีจาก

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยเฉพาะรองศาสตราจารย์ ดร. นวลฉวี รุ่งธนเกียรติ หนึ่งในการจัดพิมพ์ต้นฉบับชุดแรก คุณวิราลีนี้ ชัยนนธ์ ก็เป็นผู้รับผิดชอบการพิมพ์อย่างดี คณะผู้แปลใคร่ขอขอบคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

การจัดแปลและจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการกุศลในการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในความสำคัญ และความเป็นมาของการเกษตรกรไทย บทเรียนในอดีตเกี่ยวกับการพัฒนาการเกษตร บทบาทของการเกษตรรายย่อยต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ การได้ศึกษาเรื่องราวในอดีต จะช่วยให้นักวิชาการและนักบริหารรุ่นใหม่ ๆ ได้เข้าใจเนื้อหาสาระและสาเหตุที่มาของปัจจุบัน จะได้กำหนดก้าวเดินต่อไปในอนาคตด้วยความคิดและแนวทางที่เหมาะสมสอดคล้องกับสังคมไทย มิใช่เพียงลอกเลียนความคิด ทฤษฎีชาวต่างชาติที่เขามิได้เข้าใจ และรับรู้รับทราบปัญหาและความต้องการของชุมชนไทย

คณะผู้แปลหวังว่าผู้อ่านทุกๆ ท่าน จะได้รับกุศลจากหนังสือนี้ ขอผิดพลาดบกพร่องใดๆ ที่อาจมีอยู่ คณะผู้แปลใคร่ขอน้อมรับและขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

กิตติกรรมประกาศของผู้เขียน

ประการแรกสุด ผู้เขียนขอประกาศขอบคุณอย่างสุดซึ้งต่อภรรยาของผู้เขียน คุณเจน ผู้ซึ่งได้ติดตามช่วยเหลือโดยตลอดในการเก็บรวบรวมหลักฐาน และการวิจัยเพื่อเขียนหนังสือเล่มนี้ ยอมให้หนังสือที่เธอเขียนเองล่าช้า โดยเธอใช้เวลาในฐานะผู้ร่วมทางและร่วมวิพากษ์วิจารณ์ ที่สำคัญ

หนังสือเล่มนี้เกิดขึ้นด้วยการจูงใจของเพื่อนที่ดีของผู้เขียน ศาสตราจารย์ ดร.จรัญ จันทลักษณ์ ผู้ซึ่งถูกผู้เขียนสอบถามบ่อยๆ เกี่ยวกับหนังสือการเกษตรไทยที่มีเนื้อหาครอบคลุม จึงแนะนำว่าเป็นวาระอันควรที่จะทำเรื่องราวการเกษตรไทยให้ทันสมัยขึ้นทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ วิชาการ และเศรษฐกิจ เมื่อผู้เขียนยอมรับงานนี้ ความวิตกกังวลแรก ได้แก่การจัดให้มีเนื้อหาสำหรับนักศึกษาชั้นสูงทั่วโลกเกี่ยวกับเรื่องการเกษตรไทย ให้ครอบคลุมกว้างขวางทุกสาขาที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องติดต่อกับบุคคลผู้สันตติคุณต่างๆ กว่าผู้เขียน และใช้แหล่งข้อมูลห้องสมุดซึ่งกระจายอยู่ทั่วโลก ดังนั้น ผู้เขียนจึงรู้สึกเป็นเกียรติที่จะได้แสดงกิตติกรรมประกาศไปยังเจ้าภาพ ผู้วิพากษ์วิจารณ์ ผู้อภิปราย มิตรสหายทางวิชาการ นักวิจัยและผู้ช่วยงานต่างๆ

ผู้เขียนขอขอบคุณอย่างสุดซึ้งต่ออธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ สูตะบุตร และคณะที่ได้ให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านวิชาการและการบริหาร การสนับสนุนด้านบุคลากร สำนักงาน ตลอดจนความสะดวกในการใช้คอมพิวเตอร์และห้องสมุด

เอกสารวิชาการเกี่ยวกับประเทศไทยอยู่กันกระจัดกระจาย โดยเฉพาะในช่วงห้าทศวรรษที่ประเทศไทยเกี่ยวข้องกับประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีห้องสมุดเก็บรักษาเอกสารอันทรงคุณค่าสำหรับการเขียนหนังสือนี้ การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการเกษตรไทยครั้งแรกดำเนินการโดยมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดในช่วงทศวรรษ

1930 การศึกษาค้นคว้าครอบคลุมถึงเกี่ยวกับประวัติทางเศรษฐกิจโดยมหาวิทยาลัย
แตนฟอร์ด การศึกษาค้นคว้าหลากหลาย พร้อมรายงานเล่มใหญ่โดยมหาวิทยาลัย
คอร์เนล รวมทั้งโครงการดำเนินการต่างๆ โดยธนาคารโลก แหล่งข้อมูลเหล่านี้
ล้วนมีความสำคัญต่อความสำเร็จของหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนจึงขอขอบคุณอย่างสูง
ต่อเจ้าภาพและเพื่อนร่วมวิชาชีพ คือ ศาสตราจารย์ วอลลี ฟอลคอน แห่งมหา
วิทยาลัยแตนฟอร์ด ดร. อีสมาอีล เสอราเกลดิน ดร. อเล็กซ์ แมคคาลา และดร. ดักลาส
ฟอร์โน แห่งธนาคารโลก ศาสตราจารย์ รอนนี่ คอฟแมนน์ ศาสตราจารย์ อัลัน เบลล์
ศาสตราจารย์ บอบ เบลค และศาสตราจารย์ เดวิด วายแอ็ดต์ แห่งมหาวิทยา
ลัยคอร์เนล

สำหรับผู้ให้ความช่วยเหลือในการร่วมอภิปราย ปรีกษาหรือ จัดหา
เอกสารผลงานของตนเองและของผู้อื่นให้ ผู้เขียนขอขอบคุณสยามสมาคมแห่ง
ประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ดร. มิ่งขวัญ ขาวสะอาด ดร. พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์
ดร. โชค มิเกล็ด อาจารย์ธีระ วิศิษฐ์พานิช จอห์น ลีค ดร. เจอรัย มอร์เรย์ เจฟ แอ
นเดอร์สัน ศาสตราจารย์ ดีเร็ก ไทโรบ์ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดและฝ่ายขายของ
สถาบันวิจัยการพัฒนาแห่งประเทศไทย ฯพณฯ เอกอัครราชทูตแห่งประเทศไทย
ออสเตอร์เลีย วิลเลียม ฟิชเชอร์ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด AusAid ศาสตราจารย์ เทด แท็พ
แมน ดร.เทรเวอร์ กิบสัน ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์ ดร. สมิธ สินพัทรา ดร. สมเกียรติ สาย
ธนู ดร. ชุตินาถ ดันติกิติ อาจารย์ผกาพรรณ สกุลม้น ดร. สุนทราภรณ์ รัตนดิลก ณ
ภูเก็ตร ดร. สุทัศน์ ศรีวัฒนพงศ์ ดร. สงคราม ธรรมมัญญะ ดร. อภิชาติ ขาวสะอาด
ดร. สุรีย์ ภูมิภมร ตลอดจนเจ้าหน้าที่ผู้ช่วยเหลือด้วยไมตรีจิตมิตรภาพแห่งศูนย์
ศึกษาออสเตรเลียของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้เขียนใคร่ขอขอบคุณโดย
เฉพาะอย่างยิ่ง แรงผลักดันโดยไม่ได้ตั้งใจของวัดราแปง (Tapotaram) และเจ้าอาวาส
พระครูธรรมธร สุพรรณ อสินดีโล ในการช่วยผ่อนคลายความพยายามที่จะใส่
เรื่องพุทธศาสนา มุมมองด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในบทที่ 14

ผู้เขียนขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเมลเบิร์นที่ได้อนุญาตให้ลาเพื่อ
รวบรวมข้อมูลในการเขียนหนังสือนี้ บริการอำนวยความสะดวกในการเตรียมต้นฉบับโดย

รุธ เบอร์กาน รวมทั้งความสนับสนุนด้านธุรการที่เธอได้รับจาก แจเน็ต เปียร์ด และแมรี วัทซาลู ทำให้หนังสือนี้เสร็จสมบูรณ์ตามกำหนดและขอขอบคุณสำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพในการจัดต้นฉบับขั้นสุดท้าย

หนังสือเล่มนี้ใช้เอกสารอ้างอิงจำนวนมาก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้เกิดการวิเคราะห์อย่างกว้างขวางด้วยการอ่านเพิ่มเติมจากเอกสารหลากหลายสาขาวิชาที่มีผลกระทบและเป็นผลจากการเกษตรไทย อย่างไรก็ตาม หากมีข้อผิดพลาดตกหล่นและอคติก็เป็นของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว หากผู้เขียนได้ก่อให้เกิดความขุ่นเคืองใดๆ ผู้เขียนขออภัยขอรับผิดมา ณ ที่นี้

JLF

(John Lindsay Falvey)

คำนำผู้เขียน

สาระเรื่องราวของการเกษตรไทยมีมากกว่าที่จะบรรจุไว้ในหนังสือเล่มเดียวเช่นนี้ เรื่องการเกษตรไทยมีทั้งด้านวัฒนธรรมไทย ด้านเศรษฐกิจและด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งยังเป็นเรื่องที่มีการศึกษาค้นคว้าอย่างมากมายในสาขาที่เกี่ยวข้องในระยหลายศตวรรษที่ผ่านมา แต่ด้วยเหตุที่ธรรมเนียมการเขียนของไทยมิได้เน้นแนวทางเชิงวิชาการและเศรษฐกิจเช่นเดียวกับการบันทึกข้อมูลของโลกตะวันตกจนกระทั่งถึงระยะเมื่อไม่นานมานี้ ดังนั้นสาระเกี่ยวกับการเกษตรไทยไม่น้อยได้มาจากการคาดการณ์ของนักวิชาการ อย่างไรก็ตาม มีข้อเขียนทางวิชาการที่เกี่ยวข้องอยู่เป็นอันมากเริ่มแต่คริสต์ศตวรรษที่ 13 โดยคนไทย จีน ญี่ปุ่น และชาวยุโรป เรื่องราวในหนังสือเล่มนี้มาจากการประสบการณ์และความรู้ของคนเหล่านี้รวบรวมไว้มากกว่าประสบการณ์ของผู้เขียนเอง ซึ่งผู้เขียนมักใคร่ครวญบ่อยขึ้นในช่วงยี่สิบห้าปีที่ทำงานในประเทศไทย การได้มีเวลาจัดเรียบเรียงข้อสนเทศต่างๆ ในช่วงหนึ่งปีเกิดผลดีกับผู้เขียนอย่างยิ่งวด ดังที่ซิมเมอร์แมนได้ตั้งข้อสังเกตไว้ในกาเขียนเรื่องนี้ในช่วงทศวรรษ 1930 ว่าเวลาหนึ่งปีเพื่อการเขียนเรื่องการเกษตรไทยนั้นไม่เพียงพออย่างแน่แท้ ยิ่งทำงานวิจัยเวลายี่สิบปีนับว่าอย่างน้อยที่สุด

หนังสือเล่มนี้มุ่งนำเสนอจุดเด่นอันเป็นเอกลักษณ์ของการเกษตรไทย เพราะการเกษตรในประเทศไทยมีหลากหลายรูปลักษณะ ถ้าคิดว่าประเทศไทยเป็นดินแดนชาวพุทธที่ผลิตข้าวภายใต้ระบบนิเวศและโดยชาติพันธุ์เดียวกันก็ย่อมผิดพลาด เพราะการเกษตรภาคใต้แตกต่างจากภาคกลาง ซึ่งแตกต่างจากภาคอีสาน ซึ่งแตกต่างจากภาคเหนือ ซึ่งแตกต่างจากการเกษตรที่สูง ดังนั้นหนังสือเล่มนี้จึงรวมปริทัศน์ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ เชิงวิชาการ เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ทั้งสรรหาตัวอย่างจากภาคต่างๆ ของประเทศไทยมาแสดงให้เห็นชัดถึงความหลากหลายอันทำให้การเกษตรไทยมีความคงทนถาวร

หนังสือนี้สืบสาวกำเนิดของการเกษตรไทยจากช่วงเวลาก่อนประวัติ

ศาสตร์มาสู่ช่วงประวัติศาสตร์ไทยจนถึงยุคปัจจุบัน เนื่องจากการพยายามที่จะรวบรวมเรื่องราวจากหลายๆ สาขาวิชาและนานาทัศนะ เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้คนให้ตื่นตัวศึกษาให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นในเรื่องนี้ จึงได้มีเอกสารอ้างอิงหลากหลายมากมายยิ่งกว่าธรรมดา หนังสือนี้จึงเป็นการสรุปสาระเพื่อนำเสนอกระแสแห่งความคิดอันเป็นทางสายกลาง แต่บางครั้งก็เป็นข้อคิดเห็นโต้แย้ง เพื่อเป็นการเอื้ออำนวยต่อความตื่นเฝ้าอย่างต่อเนื่องของลำดับเหตุการณ์วิวัฒนาการเชิงวิชาการและแนวคิดทางวัฒนธรรม ในแต่ละบทจึงจบด้วยบทสรุปสามประเด็น ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นส่วนหนึ่งของบทสรุป อันมีเนื้อหาหรือประเด็นที่จะมีอิทธิพลต่ออนาคตของการเกษตรไทย

มีผลการศึกษาที่โดดเด่นมากมายเกี่ยวกับการเกษตรไทย ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอื่นๆ ผลงานเหล่านั้นส่วนมากมาจากสาขาวิชาการและการพัฒนา อีกส่วนหนึ่งเป็นผลงานด้านประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ อีกทั้งยังมีผลงานทางด้านศึกษาวัฒนธรรม แม้ว่าส่วนใหญ่จะเป็นผลงานด้านการพัฒนาในระยะเวลาหลังช่วงปี ค.ศ. 1960 ผลงานที่เป็นภาษาไทยก็มีส่วนประกอบดังกล่าวแล้ว มักมีบทสรุปและจุดเน้นเบี่ยงเบนไปจากผลงานในภาษาต่างประเทศในเรื่องคล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างที่ว่่านี้น้อยๆ ลดลงเมื่อมีเอกสารภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นในประเทศไทย จนปัจจุบันนี้ผลงานภาษาไทยและภาษาอังกฤษมักมีใจความสอดคล้องกัน หากแตกต่างผลงานภาษาอังกฤษมักรายงานอย่างระมัดระวัง ด้วยเหตุดังกล่าวจึงได้รวมทั้งผลงานภาษาไทยและภาษาอังกฤษเข้าไว้ด้วยกันแทนที่จะแยกสำหรับผู้อ่านคนละกลุ่ม ทั้งๆ ที่มีประเด็นดังกล่าวนี้ ผู้เขียนเชื่อว่าหนังสือเล่มนี้จะตีพิมพ์เป็นภาษาไทยอีกด้วยสำหรับผู้อ่านทั่วไปหนังสือนี้มีเอกสารอ้างอิงราว 900 รายการ บางประโยคมีมากกว่าหนึ่งรายการ โดยมุ่งหมายให้ผู้อ่านได้ติดตามศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ต่อไปได้ และเพื่อทำประเด็นความคิดเบื้องหลังคำกล่าวให้เด่นชัดมิให้ผิดพลาดคลาดเคลื่อน

ก่อนที่จะกล่าวถึงเกี่ยวกับเนื้อหาใคร่ขอชี้แจงอีกสองสามเรื่อง ในหนังสือฉบับภาษาอังกฤษใช้ตัวย่อ BC แทนยุคก่อนคริสตศักราช ส่วนปีค.ศ.จะไม่ใช้ตัวย่อระบุ หนังสือนี้แตกต่างจากหนังสือเกี่ยวกับการเกษตรไทยเล่มอื่นๆ ที่มิได้

แสดงข้อมูลสถิติจำนวนมาก เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวมีอยู่ในฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้นหนังสือนี้จึงแสดงข้อมูลสถิติเพียงเพื่อแสดงแนวโน้ม หรือสนับสนุนข้อโต้แย้งที่เกี่ยวกับช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลง หากผู้อ่านสนใจรายละเอียดการศึกษาได้จากเอกสารอ้างอิง เงินไทยใช้เงินบาท การเปลี่ยนเงินไทยเป็นเงินต่างประเทศไม่ช่วยความเข้าใจเพราะในบางช่วง เช่น ปี 1997 การแลกเปลี่ยนเงินบาทเป็นดอลลาร์สหรัฐแกว่งอยู่ระหว่าง 25 ถึง 50 บาทต่อหนึ่งดอลลาร์ เงินช่วยเหลือและเงินกู้ต่างประเทศส่วนมากเป็นดอลลาร์สหรัฐ พื้นที่วัดเป็นไร่ ส่วนมากจะตามด้วยเฮกตาร์ในวงเล็บ โดย 6.25 ไร่เท่ากับหนึ่งเฮกตาร์ ส่วนคำบางคำในภาษาอังกฤษอาจก่อให้เกิดความสับสน เช่น ใช้คำว่า corn คือ maize และ prawn เป็น shrimp โดยใช้คำที่ใช้กันบ่อยในเอกสารต่างๆ ที่นี้จะได้กล่าวถึงส่วนสำคัญ

เรื่องราวของการเกษตรไทยมีความสำคัญต่อทุกคน เพราะมีบทเรียนเกี่ยวกับความสำคัญของวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ในการพัฒนา มีการชี้ชัดถึงความบกพร่องของตัวแบบการพัฒนาทางเศรษฐกิจ แสดงตัวอย่างให้เห็นถึงความคงทนถาวรของกิจการการส่งออกที่อาศัยการทำงานของประชากรส่วนใหญ่ การเกษตรเป็นผู้นำของโลกในบางสาขาธุรกิจ และช่วยกู้เศรษฐกิจของกลุ่มนอกภาคเกษตรจากทุกข์เข็ญในยามวิกฤติ อีกทั้งยังมีบทเรียนเกี่ยวกับการปรับปรุงแนวทางของการพัฒนา รวมทั้งกล้าที่จะสัมพันธ์ด้านจิตวิญญาณกับด้านอุตสาหกรรม

ผู้เขียนได้ประสบการณ์เต็มเปี่ยมในการรวบรวมเรียบเรียงผลงานของผู้อื่น และทำทายกับบทสรุปของตนเอง ได้กลั่นกรองข้อมูลอันหลากหลาย รวมกันขึ้นเป็นหนังสือที่หวังว่ามีเอกภาพในตัว ความปรารถนาของผู้เขียนคือ ความหลากหลาย ซึ่งยังคงอยู่ในการเกษตรไทย และศูนย์กลางของการพัฒนาในอนาคตจะเป็นเกษตรกรรายย่อย

ลินด์ซี พาลวีย์

เกี่ยวกับผู้แปล

แม่นมาส จันทลักษณ์ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จบปริญญาตรี สาขาการเงิน จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2538 และจบปริญญาโท จากมหาวิทยาลัยเบลเบอร์น ประเทศออสเตรเลีย ในสาขาธุรกิจการเกษตร พ.ศ.2543 ปัจจุบันทำงานเป็นนักวิจัยเกี่ยวกับการตลาด ในบริษัทการวิจัยภาคเอกชน

เกี่ยวกับบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.จรัญ จันทลักษณ์ เป็นศาสตราจารย์เกียรติคุณระดับ 11 ทำการสอนและวิจัยในสาขาเกษตร และสาขาวิชาสถิติศาสตร์ รวบรวม 40 ปี ตีพิมพ์บทความทางวิชาการทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษกว่า 200 เรื่อง เขียนหนังสือและตำราทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษรวมทั้งเป็นบรรณาธิการหนังสือกว่า 20 เล่ม มีความสนใจพิเศษเกี่ยวกับระบบการเกษตรรายย่อย และการพัฒนาชนบทในอดีตเคยดำรงตำแหน่ง คณบดี ผู้อำนวยการสถาบันและรองอธิการบดี รวมทั้งเป็นคณะกรรมการทางวิชาการระดับนานาชาติหลายตำแหน่ง

สารบัญ

หน้า

บทที่ 1	การเกษตรอันเป็นเอกลักษณ์	1
	คูทองของไทย	2
	แผ่นดินของไทย	6
	ดิน	8
	แหล่งน้ำ	9
	ภูมิอากาศ	9
	ทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ	11
	แหล่งกำเนิดการเกษตรไทย	11
	การเพิ่มผลผลิตการเกษตร	13
	การพัฒนาอุตสาหกรรม	14
	สถานการณ์ในปัจจุบัน	16
	องค์ประกอบของการเกษตรไทย	20
	สรุป	22
บทที่ 2	แหล่งกำเนิดการเกษตร	24
	จากการเก็บของป่ามาสู่การเพาะปลูก	24
	ยุคหินสู่ยุคเหล็ก	26
	ความสำคัญของข้าว	28
	นักเกษตรไทยสมัยเริ่มแรก	31
	การเกษตรของเขมร	36
	การเกษตรแบบพุกาม	43
	ประเทศไทยตอนใต้	47
	สรุป	48

บทที่ 3	การเข้ามาของการเกษตรแบบไท	51
	ไทเชื้อจีน	52
	เหมืองฝาย	53
	การผสมผสานเทคโนโลยี	56
	นักเกษตรไท	57
	เกษตรกรผู้อพยพ	58
	ชาวไทยในประเทศไทย	60
	ลักษณะของชาวไทย	61
	ประเพณีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	63
	สิ่งแวดล้อมในแง่ไทและพุทธ	69
	สรุป	72
 บทที่ 4	 การขยายตัวของเกษตรไทยนับจากปี 1200	 75
	องค์การทางการเกษตร	75
	การบริหารการเกษตร	76
	ระบบการชลประทานแบบผสมผสาน	77
	ความโดดเด่นทางการเกษตร	81
	การเกษตรจากไทสู่ไทย	83
	ชีวิตเกษตร	85
	สรุป	88
 บทที่ 5	 การเกิดธุรกิจการเกษตร : สมัยอยุธยาจนถึงศตวรรษที่ 20 ...	 91
	การเกษตร สิ่งแวดล้อม และคุณธรรม	92
	การส่งออกข้าว	97
	พืชที่ปลูกไว้ขาย	101
	อิทธิพลจากต่างประเทศ	102
	การบริหารการเกษตรรายย่อย	104

	การพัฒนาการชลประทานของรัฐ	109
	พ่อค้าและธุรกิจการเกษตรยุคเริ่มแรก	112
	สรุป	117
บทที่ 6	การเกษตรและการเมืองจากยุค 1930	120
	นโยบายการเกษตรตั้งแต่ปี 1932	120
	นโยบายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง	123
	การเปลี่ยนแปลงทางเกษตร-สังคม	125
	การเกษตรที่สูง	128
	ธุรกิจการเกษตรและรัฐ	130
	วัฒนธรรมของการชลประทาน	132
	การเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อม	134
	สรุป	135
บทที่ 7	การเกษตรไทยสู่ยุคทศวรรษ 1990	137
	บริบทของการวางแผนทางการเกษตร	138
	ประวัติการวางแผนพัฒนา	140
	การขยายพื้นที่เพาะปลูก	141
	ปุ๋ย	142
	การชลประทาน การใช้เครื่องจักรกลและสินเชื่อ	145
	การเกษตรกรรมหลังปี 1997	153
	กระบวนการค้นหาค้นใหม่ของการเกษตร	155
	สรุป	156
บทที่ 8	การผลิตพืช	161
	ข้าว	162
	นโยบายข้าว	163

ระบบการผลิตข้าว	165
ข้าวเหนียว	165
ข้าวโพด	167
ถั่วเขียว	172
มันสำปะหลัง	174
อ้อย	176
มะพร้าว	179
ยาง	181
พืชเส้นใย	185
พืชอื่น ๆ	190
สรุป	190

บทที่ 9	ปศุสัตว์และการประมง	193
	ระบบการผลิต	193
	ระดับการผลิต	194
	วัวและควาย	196
	วัวนม	203
	หมู	205
	เป็ดไก่	209
	สัตว์น้ำ	217
	การประมงน้ำจืด	218
	การประมงทะเล	220
	การเลี้ยงปลาน้ำกร่อยและการเลี้ยงกุ้ง	222
	การผลิตปลา	225
	แพะ แกะ และช้าง	227
	ปศุสัตว์ไทย	228
	สรุป	230

บทที่ 10 การป่าไม้	235
ป่าไม้ชายแดน	235
ประเภทของป่าไม้	238
การทำลายป่า	240
การทำไม้	242
นโยบายป่าไม้	244
การห้ามการตัดไม้	247
การอนุรักษ์และการทำป่าไม้เชิงสังคม	248
ความสัมพันธ์ระหว่างการเกษตรและการป่าไม้	251
การทำป่าไม้ของเอกชน	252
การผลิตและอุตสาหกรรมป่าไม้	254
สรุป	257
 บทที่ 11 สถาบันการเกษตร	 261
รัฐบาลกับการเกษตร	261
บทเรียนขององค์กร	262
กำเนิดของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	266
การวิจัยทางการเกษตร	272
ปศุสัตว์ ประมง และป่าไม้	277
ผลกระทบของการวิจัย	279
การศึกษาด้านการเกษตร	281
สหกรณ์การเกษตร	287
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)	288
องค์การการตลาดเพื่อเกษตรกร	291
ความมีประสิทธิภาพและเกษตรกรรายย่อย	291
สรุป	294

บทที่ 12	ธุรกิจการเกษตร	297
	ปัจจัยการผลิตทางเกษตร	298
	ความเป็นมาของธุรกิจการเกษตร	299
	กลุ่มเจริญโภคภัณฑ์	304
	ธุรกิจการเกษตรทั้ง	306
	ธุรกิจเกษตรป่าไม้	308
	ธุรกิจการเกษตรยาง	311
	พืชสวน เลี้ยงไหม และเทคโนโลยี	312
	ธุรกิจการเกษตรของรัฐบาล	314
	ธุรกิจการเกษตรในอนาคต	317
	สรุป	319
 บทที่ 13	 เกษตรรายย่อยและการพัฒนา	 323
	บริบททางเศรษฐกิจ	325
	การเกษตรและการเติบโต	327
	เกษตรกรรายย่อยในฐานะเกษตรกรระดับครัวเรือน	331
	การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน	334
	การวิจัยและการพัฒนา	337
	ทางเลือกและการพึ่งตนเอง	339
	การลดการผลักดันระบบเกษตรรายย่อยออกสู่ชายขอบ	341
	สรุป	344
 บทที่ 14	 การเกษตร สิ่งแวดล้อม และคุณค่า	 347
	การเกษตรและสิ่งแวดล้อมโลก	348
	ฐานของสิ่งแวดล้อมไทย	350
	ตามรอยการเปลี่ยนท่าทีของไทย	355
	แรงผลักดันด้านพัฒนาระดับสากล	357

ขาดทางสายกลาง	361
แสวงหาประเพณีด้านสิ่งแวดล้อม	363
ความคิดทางพุทธที่แพร่หลาย	367
คำสอนเชิงอนุรักษ	368
พุทธนิเวศที่กำลังผุดขึ้น	371
แนวทางที่ปฏิบัติได้	374
พุทธเศรษฐศาสตร์	375
การเกษตรทางเลือก	376
ความพอเพียง	380
สรุป	383
 บทที่ 15 การเกษตรไทยฤาไปไหนได	389
จากอดีตสู่ปัจจุบัน	388
สถานภาพปัจจุบัน	391
ผลของนโยบาย	393
วิกฤตการณ์ทางการเงินในเอเชีย	397
ความท้าทาย	401
ผู้เข้าร่วม	407
รายชื่อเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในบทที่ 15	409
 เอกสารอ้างอิง	411
 ดัชนีเรื่อง	467

